

Hvem har nytte av carotiskirurgi?

Carotisendarterektomi skal forebygge hjerneslag. En ny oversiktsartikkel oppsummerer hvilke indikasjoner metoden har.

Tre større randomiserte studier med i alt 8 400 pasienter er oppsummert i en ny oversiktsartikkel (1). Pasienter med over 70 % stenose av a. carotis interna, og som har hatt symptomer i form av sideadekvat transitorisk iskemisk attack (TIA) eller ikke-invaliderende slag, har signifikant lavere risiko for slag etter kirurgi sammenliknet med medisinsk behandling. Forskjellen er tydelig alt 2–3 måneder postoperativt, og vedvarer i minst åtte år. Forutsetningen for dette er at den kirurgiske komplikasjonsraten er lav. For å forhindre ett slag i løpet av to år, må 6–8 pasienter opereres. Subgruppeanalyser tyder på at pasienter med den høyeste slagrisiko tjener mest på å bli operert, f.eks. eldre over 75 år, og pasienter med både ekstrakranial og intrakranial aterosklerose.

Ved mer moderate stenoser (50–69 %) er resultatene mer usikre, og noen pasientgrupper ser ut til å komme dårligere ut ved kirurgi

enn ved medisinsk behandling. Dette gjelder f.eks. kvinner med få andre risikofaktorer for slag. Pasienter med under 50 % stenose har ikke gevinst av kirurgi. Jo lavere perioperativ komplikasjonsrate et senter har, jo større vil fordelene med kirurgien være.

– Det er få kirurgiske inngrep vi har like god kunnskap om hvem som har nytte av behandlingen som carotisendarterektomi, sier Anne Karin Lindahl, leder i Norsk karkirurgisk forening.

– Personer med *asymptomatisk* carotisstenose har mye mindre gevinst av kirurgi enn de som har symptomer. For tiden pågår en europeisk studie som søker å identifisere hvilke asymptomatiske personer som kan ha nytte av inngrepet. Målet med å rekruttere 3 500 pasienter er snart nådd. I mellomtiden er det riktig å følge forfatterens anbefaling om optimalisert medisinsk behandling av asymptomatiske personer med carotisstenose, sier Lindahl.

– Erlend Hem, *Tidsskriftet*

Litteratur

1. Barnett HJ, Meldrum HE, Eliasziw M. The appropriate use of carotid endarterectomy. CMAJ 2002; 166: 1169–79.

Abdominale aortaaneurismer – når skal man operere?

To randomiserte studier fastslår at man ikke oppnår noen økt overlevelse ved å operere små aortaaneurismer.

I USA regner man med at rundt 15 000 mennesker dør hvert år som følge av at abdominale aortaaneurismer sprekker. Aneurismets diameter utgjør den sterkeste risikofaktoren for ruptur. Det er viktig å avklare ved hvilken diameter man bør velge å operere, så behovet for randomiserte undersøkelser har vært stort.

To nylig publiserte artikler i *New England Journal of Medicine* tar for seg prognosen ved mindre abdominale aortaaneurismer. I den første har man randomisert 1 136 menn til å gjennomgå kirurgisk behandling eller avvente med hyppige kontroller (1). Alle hadde aneurismer som var mellom 4 og 5,4 cm i diameter. I løpet av fem år var det ingen økt overlevelse i gruppen som var operert umiddelbart, på tross av lav operasjonsmortalitet.

En annen britisk studie konsentrerer seg om overlevelse i løpet av en lengre tidsperiode (2). Etter noen år krysser kurvene for dø-

delighet hverandre. Pasienter som ble operert med en gang, hadde høyere dødelighet på grunn av operasjonskomplikasjoner. Den gjennomsnittlige dødeligheten i løpet av hele perioden var imidlertid den samme også i denne studien.

– Studiene viser at vi ikke oppnår økt overlevelse ved å operere disse aneurismene, sier Einar Dregelid ved Karkirurgisk seksjon, Haukeland Sykehus. – I tillegg bekrefter den siste undersøkelsen at røyking har en negativ effekt på dødeligheten. Det er viktig å informere pasienter med aortaaneurismer om betydningen av røykestopp for å bedre prognosen.

– Ragnhild Ørstavik, *Tidsskriftet*

Litteratur

1. Lederle FA, Wilson SE, Johnson GE, Reinke DB, Littooy FN, Acher C et al. Immediate repair compared with surveillance of small aortic aneurysms. N Engl J Med 2002; 346: 1437–44.

2. The United Kingdom Small Aneurysm Trial participants. Long-term outcomes of immediate repair compared with surveillance of small abdominal aortic aneurysms. N Engl J Med 2002; 346: 1445–52.

Vellykket kamp mot meslinger

Meslinger er en av verdens mest utbredte smittsomme sykdommer (Lancet 2002; 359: 1564–8). Sju land i sørlige deler av Afrika har intensivert kampen mot sykdommen, og kaller inn barn som ikke deltar i vaksinasjonsprogrammet. I perioden 1996–2000 gikk antall meslingetilfeller i disse landene ned fra 60 000 til 117. De ansvarlige for tiltakene konkluderer med at sykkelighet og dødelighet som følge av meslinger, kan reduseres. Dette gjelder også land med vaksinasjonsprogram og der forekomsten av HIV/AIDS, er stor.

Beskytter melkeprodukter mot insulinresistens?

Kombinasjonen av overvekt, glukoseintoleranse, hypertensjon og lipidforstyrrelser betegnes metabolsk syndrom (JAMA 2002; 287: 2081–9). I en studie fra USA har man gjennomgått dietten til 3 157 personer mellom 18 og 30 år. Over en tiårsperiode var det en sterk, negativ assosiasjon mellom inntak av melkeprodukter og forekomst av metabolsk syndrom, også etter justering for en rekke livsstilsfaktorer. Sammenhengen gjaldt imidlertid bare personer med kroppsmasseindeks over 25, altså overvektige.

Bedre seksualfunksjon med kirurgisk reseksjon

Pasienter som gjennomgår transuretral reseksjon av prostata får ofte nedsatt seksualfunksjon etter inngrepet (BMJ 2002; 324: 1059–61). I de senere årene er det utviklet ikke-invasive behandlingsmetoder, blant annet med laser. En randomisert studie viser at denne metoden ikke gir bedre resultater når det gjelder seksualfunksjon. Tvert imot hadde signifikant færre menn i kirurgigruppen problemer med smerter under ejakulasjon enn blant dem som hadde fått behandling med laser.

Viktige mønstre ved multipel sklerose

Vev fra sentralnervesystemet er viktig materiale for forskere som undersøker genetiske markører for multipel sklerose (Nature Medicine 2002; 8: 500–8). Den nye mikromatriseteknikken har gjort det mulig å sammenlikne genetiske uttrykk i lesjoner fra ulike sykdomsstadier. Områder med aktiv inflammasjon uttrykker andre gener enn områder med arvev. Produkter fra de aktiverte genene er forsøkt brukt som terapeutisk mål hos mus med eksperimentell autoimmun encefalitt. På sikt kan slike studier få stor betydning for å utvide forståelsen av sykdomsmekanismer ved multipel sklerose og åpne for nye behandlingsmetoder.

– Ragnhild Ørstavik, *Tidsskriftet*